Verksamhetsberättelse 2015

Snabbt, innovativt och relevant

Stockholms universitetsbibliotek
www.sub.su.se

UNIVERSITET STOCKHOLMS
Stockholms universitet

Inledning

I verksamhetsplanen för 2015 utgick vi, utöver de av biblioteket framtagna strategier, från universitetsledningens strategidokument. Där står det att ”Universitetsbiblioteket spelar en nyckelroll för universitetets forskning och utbildning. Biblioteket ska i nära samverkan med områdena erbjuda adekvat stöd åt forskare och studenter i ett snabbt föränderligt informationssamhälle”. Biblioteket fokuserade under 2015 särskilt på frågan om ”nära samverkan”. Biblioteket har flera olika arenor för samverkan med forskning, undervisning och förvaltning. En arena för diskussion om och förankring av olika inriktningsbeslut samt budget är biblioteksstyrelsen. I biblioteksstyrelsen har biblioteket möjlighet till dialog med fakulteternas prodekaner när det gäller frågor av övergripande karaktär. Vidare har bibliotekets möjligheter till dialog öppnats upp ytterligare genom att vid halvårsskiftet bli en del av förvaltningen. Biblioteket har också identifierat andra arenor. Men den viktigaste slutsatsen är att vi även behöver andra strategier för att kunna utforma våra tjänster i nära samverkan med de användare vi riktar oss mot. Slutsatsen har framförallt resulterat i två åtgärder. Den första var inriktningen mot att skapa en organisation som baseras på bibliotekets tjänster snarare än avdelningar. I september tillsattes därför två internt rekryterade processledare vars första uppdrag var att kartlägga bibliotekets tjänsteflöden. Den andra åtgärden var att ta ytterligare ett steg mot ett mer tjänsteorienterat sätt att organisera arbetet på. I september påbörjades därför arbetet med att upphandla en konsult med inriktning på tjänstedesign.

I februari 2015 blev ombyggnationen av biblioteket klar och studenter, forskare och bibliotekets medarbetare kunde ta de nya lokalerna i besittning. Under våren bjöd biblioteket in användare att lämna synpunkter och önskemål kring lokalerna under projektet ”Min vision”. Ett projekt som resulterade i ytterligare utökning av öppettider. Antalet besökare på Frescatibiblioteket uppgick under 2015 till 1 293 362 vilket innebär en ökning med ca 200 000 jämfört med 2013. 2014, året biblioteket byggdes om, uppgick antalet besökare till 771 928. Ökningen beror troligen på att antalet läsplatser utökades med 100 stycken i samband med ombyggnationen samt de utökade öppettiderna på lördagar och söndagar. Önskemål om fler läsplatser resulterade i ett beslut att flytta ner ett större antal tryckta tidskrifter i magasinet för att frigöra utrymme som kommer att tas i bruk under 2016. Vi fångade också upp ett mindre önskemål om ”godis på fredagar”. Bibliotekets personal har fått nya arbetsplatser med höj- och sänkbara arbetsbord. Majoriteten av bibliotekets medarbetare och chefer sitter i öppna kontorsytor.

Biblioteket har fortsatt på den inslagna vägen med ett behovsstyrt förvärv och disponerat vår budget på ett sätt som under 2015 inneburit att vi i princip kunnat tillgängliggöra allt som efterfrågats av universitetets forskare. Vi kan också konstatera att 77 procent av bibliotekets totala utlåning har gällt bibliotekets elektroniska bestånd. Biblioteket har också på olika sätt arbetat med den nödvändiga omställning som på sikt måste ske vad det gäller universitetens informationsförsörjning. I nuläget betalar exempelvis Sveriges lärosäten ofta dubbelt för så kallade hybridtidskrifter (prenumerationer/licenser för tillgänglighet och författaravgifter för OA-publicering). Biblioteket har också bidragit i BIBSAMs nationella förhandlingar samt till arbetet med framtagningen av nationella riktlinjer för open access. Stockholm University Press är ett exempel på en av flera infrastrukturer som kommer att behövas framöver för att kunna möta forskarnas behov av att sprida sina forskningsresultat till en rimlig kostnad.

Wilhelm Widmark

Stockholm i april 2016

Läsanvisning

Verksamhetsberättelsen följer den struktur som finns i Verksamhetsplanen för 2015. Varje avsnitt utgår från en av bibliotekets strategier där respektive mål som sattes upp anges och måluppfyllelse beskrivs.

Bibliotekets tio strategier har genererat följande mål:

- Det är enkelt för användarna att hitta och hantera medieresurser
- Bibliotekets medieresurser är anpassade för att ge snabb åtkomst
- Biblioteket bidrar till nationellt och internationellt utvecklingsarbete kring infrastrukturella lösningar genom att delta i konferenser, arbetsgrupper och nätverk
- Den biblioteksövergripande organisationen för publiceringsstöd är implementerad
- Bibliotekets publiceringsstöd ökar spridning och användning av forskningsresultat
- Universitetets position i relevanta rankningar är beskriven och analyserad på ett enkelt sätt
- Bibliotekets fysiska miljö motsvarar användarnas önskemål och behov
- Biblioteket präglas av nytänkande arbetssätt, idéer och verktyg och tar till vara på resultaten
- Den fysiska och digitala arbetsmiljön underlättar samarbete mellan medarbetare och avdelningar
- Det finns förutsättningar för gott ledarskap och medarbetarskap i organisationen som ständigt utvecklas
- Biblioteket uppmärksammar och utvecklar de faktorer som gör att personalen trivs och mår bra på sin arbetsplats
- Bibliotekets utvecklingsarbete bygger på god kännedom om relevanta tendenser i omvärlden
- Arbetssätt och arbetsflöden främjar verksamhetens behov
- Personalen har rätt kompetens för sitt uppdrag
- Bibliotekets tjänster är kända och förankrade på universitetet

Bibliotekets infrastruktur och organisation stöder användarna att hitta relevanta resurser

Målet som sattes upp för 2015 var att ”Det är enkelt för användarna att hitta och hantera medieresurser”. Biblioteket har här utgått från att användarna söker i information i ett flertal kanaler och databaser, och biblioteket behöver stödja informationssökning i flera tjänster än den lokala bibliotekskatalogen. Då biblioteket också vill erbjuda snabb åtkomst till informationsresurser oavsett om dessa idag finns i bibliotekets ägo eller inte, lyftes den nationella bibliotekskatalogen Libris fram för sökning av böcker, och den breda databasen EBSCO Discovery System för sökning av vetenskapliga artiklar. Även bibliotekets databaslista förändrades och lyftes fram tydligare på webbplatsen. Den användarundersökning som genomfördes inför förändringen visade fram ytterligare utvecklingsbehov, men dessa har under hösten fått stå tillbaka för utveckling av leverans- och lånesystemen Viola och Koha. Arbetet med databaslista och tekniskt stöd för informationssökning återupptas när bibliotekets nya cirkulationssystem (Koha) är på plats.

Utöver arbetet med att underlätta för användarna att hitta resurser de behöver via olika sökmotorer har resurser avsatts till utveckling av arbetet med informationshandledning. Biblioteket utförde ett utvecklingsprojekt för att ta fram förslag på hur handledning och instruktioner vid biblioteket kan utvecklas framåt för att nå fler studenter och forskare med en allt mer digital handledning. Under 2015 nådde bibliotekets beställda handledning cirka 3000 studenter vid 34 av universitetets 67 institutioner, centra och institut. Sökverkstan besöktes av 76 antal studenter och annan handledningen ges löpande av Kundservice (på biblioteket och via mail, Facebook, chatt och telefon). Målet med utvecklingsarbetet är att biblioteket ska öka sin kapacitet att handleda utan ökade kostnader. Ett av flera utvecklingsprojekt är att ta fram digitala lärresurser och ett konkret resultat är en kort film om referenshantering. Biblioteket implementerade också under 2015 ett digitalt frågeforum (Kundo) som hanterar bland annat informationshandledningsfrågor men även frågor om andra tjänster biblioteket erbjuder.

Välkomstdagarna är bibliotekets första kontaktpunkt när det gäller nya studenter. Antalet studenter som deltar i våra evenemang har ökat betydligt men vi har också identifierat ett behov av särskilda punktinsatser när det gäller större utbildningar (med avseende på antalet studenter) som exempelvis lärarutbildningen. Diskussioner pågår också om insatser vid just terminsstarten är den mest effektiva metoden att nå ut.

Biblioteket har arbetat med överföring av bibliotekets webb till samma system som majoriteten av universitetets institutioner använder (Polopoly). Arbetet har skett utifrån perspektivet att bibliotekets del av universitetswebben ska vara ett nav som kan anpassas till olika kanalval genom exempelvis selektiv taggning för att få ut nyheter om exempelvis testperioder av nya databaser och annan information till relevanta mottagare.

När det gäller bibliotekets specialsamlingar har en satsning gjorts på att öka sökbarheten när det gäller Linnérelaterad litteratur. Genom en deposition från Kungliga Vetenskapsakademiens finns på Stockholms universitetsbibliotek en betydande samling Linnérelaterad litteratur. 2014-03-28 ingick Stockholms universitetsbibliotek avtal med Linnaeus Link Project (www.linnaeuslink.org), i syfte att göra bibliotekets äldre Linnélitteratur tillgänglig genom Linnaeus Link Union Catalogue, en internationell webbaserad samkatalog baserad på Linnélitteraturens Soulsby-nummer. Kungliga Vetenskapsakademiens Linnésamling är därför genomgången i sin helhet, jämte andra relevanta avdelningar med äldre litteratur. Vid årsskiftet 2015/2016 uppgick antalet poster frånbiblioteket i Linnaeus Link Union Catalogue till 1034 stycken, vilket innebär en ökning med 691 poster under 2015.

Biblioteket ger användarna snabb åtkomst till informationsresurser

Målet för 2015 som formulerades under denna strategi var att ”Bibliotekets medieresurser är anpassade för att ge snabb åtkomst”. Utgångspunkten för bibliotekets informationsförsörjning är fortsatt användarstyrt förvärv. Biblioteket har fortsatt arbetet med att prova och utvärdera ytterligare inköpsmodeller (Patron driven acqisition, PDA, och Electronic demand system)som erbjuds av förlagen och e-boksleverantörer. Dessa utgör ett viktigt komplement till enskilda inköpsförslag eftersom de är tydligt kopplade till efterfrågan och användning på ett mer automatiserat sätt vilket bland annat innebär att tiden från efterfrågan till leverans blir betydligt kortare. En utvärdering kan beställas från media@sub.su.se.

Vidare har fjärrinlåning ersatts med inköp när boken utkommit de senaste fem åren vilket också förkortar tiden från beställning till leverans. Detta som ett led i att vi ska integrera processerna under 2016 då vi inför ett gemensamt beställningsformulär. På så sätt slipper också forskaren att betala avgifter för fjärrlån. Hanteringen av inköpsförslag omfattade 2015 totalt 6215 stycken varav 778 baserades på beställda fjärrlån. Inköp av e-böcker som gjordes via PDA- och EBS-modeller var 4 699 till antalet.

Arbetsrutinerna för katalogisering och registrering ses kontinuerligt över och har förenklats med syftet att korta ned tiden mellan inköp av tryckta resurser till att katalogposterna blir synliga i Libris och tillgängliga för lån. Dessutom har schemaläggningen ändrats för att gynna arbetet, vilket bland annat inneburit att ökat samarbete mellan avdelningar. I samband med att avtal med tidskriftsagenten LM (enstaka prenumerationer för tryckta och elektroniska tidskrifter) har löpt ut har vi från oktober testat att arbeta med prenumerationsförnyelser utan agent. Vi ville utreda om ett agentlöst arbete kunde ge bättre accesstid för prenumerationer på nya tidskrifter, vilket en utvärdering i april 2016 har bekräftat.

Biblioteket har också gjort omfattande omflyttningar i magasinen med syfte att förenkla och därmed förkorta tiden för det interna arbetet med att hämta beställt material. Den senare resulterade i åtgärder för fortsatt förenkling av arbetsflödet när det gäller inköp av elektroniska resurser som därmed har effektiviserats ytterligare.

En stående utmaning är att få bättre metabeskrivningar på det elektroniska beståndet så att det blir enklare för användaren att hitta resursen vid sökning vilket kräver löpande dialog med bibliotekets leverantörer. Vi försöker också att löpande återkoppla till leverantörer av e-boksplattformar och databaser när vi ser brister. Även detta är en stående utmaning som kräver löpande dialog med användare och leverantörer. Den fortsatta ökningen av elektroniska resurser ökar i sig också tillgängligheten i den meningen att användarna i ökande utsträckning kan få tillgång till önskade resurser direkt via sin dator. Under 2015 utgjordes 77 procent av bibliotekets totala utlåning av lån från vårt elektroniska bestånd.

Bibliotekets totala totala fysiska bestånd sista december 2015 var 2 641 596 st och det elektroniska beståndet vid samma tidpunkt var 698 402 st. Antalet intiala lån och omlån från det fysiska beståndet var 1.218.883 lån och antalet nedladdningar från det elektroniska beståndet var 4.112.435 nedladdningar (totalt 5.331.318 lån). Elektroniska sökningar är inte medräknade i de elektroniska utlånen, även om sökning i vissa fall skulle kunna motsvara ett sådant. Fjärrlån är inte heller medräknade i redovisningen.

Biblioteket bidrar till öppna nationella och internationellt gångbara infrastrukturella lösningar för vetenskaplig kommunikation

Biblioteket bidrar till nationellt och internationellt utvecklingsarbete kring infrastrukturella lösningar genom att delta i konferenser, arbetsgrupper och nätverk, är målet som formulerades i relation till strategi nummer tre.

Bibliotekets medarbetare har deltagit svenska och internationella konferenser med presentationer av olika pågående projekt, varav ett urval finns listade i slutet av verksamhetsberättelsen. Presentationer läggs också fortlöpande ut på bibliotekets webb (su.se/biblioteket/om-oss/press/presentationer). Bibliotekets medarbetare har under året också bidragit i nationella och internationella arbetsgrupper och styrelser på olika nivåer (se appendix). Listan över bibliotekets samarbeten finns också listade på bibliotekets webb (su.se/biblioteket/om-oss/samarbeten).

Vidare har biblioteket initierat ytterligare två samarbeten. Det ena gäller ett egenutvecklat program för hantering av tryckta media som kallas Viola. Biblioteket bjöd in andra bibliotek till att börja använda Viola och Linnéuniversitet var först ut med att använda programmet. Under hösten påbörjades ett arbete med att se över möjligheterna att samarbeta om vidare utveckling av programmet tillsammans med andra bibliotek i Sverige och Norden.

Eftersom biblioteket beslutat att gå över till ett open source system för hantering av lån (Koha) har biblioteket även initierat samarbete med andra bibliotek som arbetar med eller planerar att införa Koha. Involverade medarbetare har deltagit i nationella och internationella workshops samt startat en användargrupp i Sverige

Stockholm University Press är också ett exempel på en infrastruktur för vetenskaplig kommunikation som intresserar andra bibliotek såväl nationellt som internationellt vilket inneburit att flera medarbetare har blivit inbjudna till olika sammanhang för att dela med sig av erfarenheter. Allt fler universitetspressar med liknande publiceringsmodeller har anslutit sig till nätverket Ubiquity Press Partner vilket på kort sikt kommer att innebära utökade möjligheter att samarbeta internationellt om manuskript och sakkunniggranskningar.

I samarbete med humanistiska fakultetsledningen har en bibliometrisk analysmodell tagits fram för att utifrån kvantitativa mått fördela forskningsmedel inom fakulteten. Biblioteket har också samarbetat i arbetsgruppen för SwePub analys.

Vidare har biblioteket under året bidragit till pågående diskussioner om dels behovet av att förändra lagen om upphovsrätten i relation till den globaliserande effekten av internet när det gäller publicering av forskningsresultat, dels en nationell diskussion om pliktlagen och dess konsekvenser i en ny tid. Bland annat arrangerade biblioteket tillsammans med Biblioteksföreningen ett seminarium på bokmässan i Göteborg om open access och upphovsrätt. Biblioteket arrangerade också ett möte med alla bibliotek som omfattas av pliktlagen för att diskutera framtida hantering.

Stockholms universitet har sammanhållna och väl fungerande tjänster för publiceringsstödet

Strategin genererade tre mål, varav det första är att ”Den biblioteksövergripande organisationen för publiceringsstöd är implementerad”. Bibliotekets övergripande tjänst i form av publiceringsstöd består i grova drag av tre delar: Stockholm University Press, avhandlingsstödet och stöd till publicering av icke sakkunniggranskat material (Stockholm publishing). Stockholm University Press har en fungerande struktur och arbetsflöden även om en del moment utförs manuellt. Vid årsskiftet hade fem böcker publicerats och tre tidskrifter fått en fungerande plattform. Det brittiska företaget Ubiquity vann upphandlingen av produktionstjänst. En del arbete återstår i form av ett förlagssystem (mjukvara) som är under framtagning. Stadgarna för förlagskommittén (som beslutar om utgivning samt principfrågor rörande utveckling av förlaget) var vid årsskiftet inte klara för rektorsbeslut. Vi räknar med att den interima kommittén ersätts av en reguljär under hösten 2016.

Avhandlingsstödet med utökat stöd och service var implementerat i februari och cirka 230 avhandlingar har passerat systemet. Stödet har haft en del barnsjukdomar att hantera vilket ibland lett till oönskad stress för doktoranderna. Det har bland annat gällt övergången från att ha ett tryckeri på campus till att ha kontakt med tryckeri och distributör genom biblioteket. . Doktoranderna har däremot upplevt det personliga mötet/stödet från personal från biblioteket som positivt, vilket bland annat framgår av det centrala doktorandrådets utvärdering.

Stockholm publishing är den del av publiceringsstödet som gavs minst utrymme i utvecklingsarbetet. I och för sig kan vi redan i nuläget erbjuda ett enklare publiceringsstöd av internt granskat material genom att använda en del av de rutiner som erbjuds för avhandlingsproduktion.

Det andra målet är att ”Bibliotekets publiceringsstöd ökar spridning och användning av forskningsresultat”. Det här målet kan bara delvis följas upp genom antalet nedladdningar i DiVA (avhandlingar publicerade i fulltext), antal nedladdningar av böcker och artiklar och sålda tryckta exemplar publicerade genom Stockholm University Press samt genom exempelvis citeringsanalyser och så kallade allmetricanalyser (se DiVA, SUPs webbsida samt årsrapporten för SUP).

För att visualisera publicerad forsknings spridning, användning och genomslag samt hur biblioteket bidrog till detta gjordes en större satsning på att samordna olika typer av statistik från publicerad forskning som möjliggjorde ett utforskande av fakulteters och institutioners resultat. Projektet kom att kallas Research Intelligence och presenterades dels på en hemsida och dels i Universitetsnytt. Ett omfattande intervjumaterial med forskare och institutionsföreträdare har genererat en detaljerad beskrivning av forskares behov av att få visualiseringar, jämförelser och kunna göra prediktiva analyser på forskningens output. Projektet syftade till att svara mot såväl behov av indikatorer som efterfrågades av Avdelningen för planering och ledningsstöd, samt en mångsidig behovsbild uttryckt av forskare själva om hur livet för deras forskningsresultat ser ut efter publicering. Vid sidan av projektet har biblioteket utfört ett flertal bibliometriska analyser till fakulteter och universitetsledning.

Biblioteket har också använt målet för att utforma de nya publiceringstjänsterna vilket inneburit att vi vid sidan av open access-publicering som en given utgångspunkt satsat på att arbeta med att säkerställa indexering så långt det är möjligt, med metadata av hög kvalitet, rekommendera den öppnaste Creative commons-licensen (CC-BY) samt utforma tjänsterna på sätt som möjliggör samarbete med

andra parter som bidrar till publikationernas synlighet (Cross ref, DOI, Open archives, OAI-PMH, OAPEN-library, Norweigan registry of scientific journals, Series and publisher, Danish Bibliometric Research Indicator). Biblioteket har också i samarbete med forskare hållit workshops och utvärderat verktyget Figshare för att publicera forskningsdata.

Det tredje målet är att ”Universitetets position i relevanta rankningar är beskriven och analyserad på ett enkelt sätt”. För att uppnå detta har biblioteket dels analyserat universitetsrankningarna QS, THE, Leiden och ARWU och dels fördjupat samarbetet med andra avdelningar inom förvaltningen kring rankningsarbetet.

Lärandemiljön i biblioteket utvecklas utifrån studenters och forskares behov

Målet formulerades till ”Bibliotekets fysiska miljö motsvarar användarnas önskemål och behov”. Ombyggnationen av bibliotekets lokaler innebar att ett utökat antal läsplatser, fler elkontakter för laddning av telefoner och bärbara datorer, nya ytskikt, bättre ventilation samt en ljusare miljö. Resultatet av ombyggnationen fick ett bra mottagande av bibliotekets besökare vilket bland annat bekräftades av projektet ”Min Vision”.

”Min vision” innebar att bibliotekets användare bjöds in att tycka till om bibliotekets miljö och service. Av de synpunkter vi fick in kunde vi agera direkt på två vilka var förlängda öppettider måndag till torsdag samt lördagar och söndagar. Särskilt förlängningen med tre timmar på söndagar har inneburit att vi numera har lika många besökare på söndagar som vi brukar ha på lördagar. Vi infriade också det lite mer lekfulla förslaget att vi skulle bjuda på godis, vilket vi gjorde varje fredag fram till midsommar.

En återkommande synpunkt var önskemålet om fler läsplatser samt möjligheter att kunna stå och arbeta. På prov har vi ställt ut ståbord och under hösten beslutades att frigöra mer plats för läsplatser genom att påbörja en nedflyttning av tryckta tidskrifter i magasinen. Under 2016 kommer den frigjorda ytan tas i bruk i dialog med biblioteksbesökare som vill vara med och komma med och påverka omformningen av de nya lärmiljöerna.

Organisationskulturen är resultatinriktad och innovativ

Den sjätte strategin resulterade i målet att ”Biblioteket präglas av nytänkande arbetssätt, idéer och verktyg och tar till vara på resultaten”. Biblioteket har arbetat med verksamhetsplanering och uppföljningsmetoder på flera olika sätt under de senaste fyra åren. Strävan har hela tiden varit att få en tydlig riktning på verksamheten vilket i sin tur krävt en rad förändringar. Verksamhetsplanen för 2016 som togs fram under 2015 har ändrat form med syfte att förenkla såväl planeringsarbete som uppföljning så att kvaliteten på bibliotekets tjänster blir så god som möjligt. Planen förutsätter arbetsinsatser och arbetsmetoder som kan följas upp med korta intervaller utan att dokumentationen blir tidskrävande. Under 2015 togs efter utvärdering beslutet att säga upp avtalet med Stratsys, ett webbaserat system för planering och uppföljning, som vi efter utvärdering fann för otympligt för den verksamhet biblioteket bedriver.

En utgångspunkt för inriktning mot arbetsmetoder med korta och täta uppföljningar är önskan om att skapa förutsättningar för kreativitet och flexibilitet som annars kan hämmas av för långsiktig och detaljerad planering. Flertalet av bibliotekets tjänster rör områden där utvecklingen är så snabb att ett långsiktigt planeringsarbete behöver kombineras med förmågan att snabbt kunna förändra tjänsterna efter förändrade behov och förutsättningar. Genom att arbeta på ett mer lättrörligt sätt är förväntas biblioteket kunna utveckla sina tjänster i en närmare dialog med användarna. Vårt fokus mot nya arbetsmetoder är inspirerat av så kallade agila arbetsmetoder som blivit allt vanligare inom IT-sektorn och då framförallt när det gäller utveckling av mjukvara.

Under året påbörjades en process för att förändra arbetet i kundtjänst genom att under april och maj prova nya arbetssätt som sedan utvärderades.

Utvecklingsmetodiken har setts över i arbetet med Viola och resulterade i ett flexibelt (agilt) arbetssätt med korta sprintar. Erfarenheterna kommer att tas till vara i samband med att bibliotekets arbetsmetoder utvecklas under 2016 inom andra områden.

Arbetsmiljön på biblioteket ska främja kreativitet, samarbete och gemensam förståelse av våra arbetsuppgifter

Strategin genererade tre mål varav det första är att ”Den fysiska och digitala arbetsmiljön underlättar samarbete mellan medarbetare och avdelningar”. Ombyggnationen innebar nya kontorsmiljöer med storrum som kombineras med särskilda mötesrum och små samtalsrum. En del av de mindre samtalsrummen har dock gjorts om under året till projekt/arbetsrum för arbetsflöden som kräver mycket kommunikation mellan medarbetare. Att sitta i öppna kontorslandskap innebär en förändring jämfört med tidigare då några medarbetare tidigare satt i enskilda kontorsrum. Vidare organiserades vem som skulle sitta var utifrån avdelningstillhörighet, vilket dock inte alltid sammanfaller med vem som samarbetar med vem. En arbetsgrupp sammansatt av medarbetare kommer under 2016 att arbeta vidare med hur bibliotekets kontorsmiljöer kan användas på bästa sätt och med så hög medarbetarnöjdhet som möjligt.

Förbättringar av arbetsmiljön som följde av renoveringen är att alla medarbetare har fått höj- och sänkbara arbetsbord, bärbara datorer, funktionella mötesrum med relevant utrustning samt att alla sitter samlade på två plan. Bibliotekets IT-system har vidare virtualiserats vilket innebär snabbare och stabilare flöden för bibliotekets medarbetare.

Det andra målet är att ”Det finns förutsättningar för gott ledarskap och medarbetarskap i organisationen som ständigt utvecklas”. Under hösten fördes en ny typ av ledarroll in på biblioteket genom rekryteringen av två processledare och syftade tillsammans med fokusskiftet från funktionsavdelningar till arbetsflöden att utveckla förutsättningarna för gott ledarskap och medarbetarskap. Idén att förändra ledarskapet mot en coachande ledarstil syftar också till att öka möjligheterna för medarbetarna att kunna arbeta mer självständigt utifrån sina olika expertområden. Samtidigt bör sägas att bibliotekets förändringsarbetet inte är i hamn, aktiv uppföljning och fortsatt arbete kommer krävas för att för att räta ut frågetecken och skapa tydlighet. Det är också naturligt att oro uppstår vid förändring och denna oro måste få finnas och diskuteras för att komma organisationen ska komma vidare.”

Det tredje målet är att ”Biblioteket uppmärksammar och utvecklar de faktorer som gör att personalen trivs och mår bra på sin arbetsplats”. Utöver att biblioteket fortsatt med att erbjuda extra friskvårdstimmar även efter att ombyggnationen blev klar genom aktiviteter som yoga, stavgång och en föreläsning. Alla medarbetare har också erbjudits en genomgång med ergonom och åtgärder ergonomen föreslagit har åtgärdats.

Biblioteket jobbar aktivt med det systematiska arbetsmiljöarbetet som vi anser vara väldigt viktigt. Goda rutiner för detta arbete på alla nivåer i organisationen ser vi som det bästa sättet att säkerställa en god arbetsmiljö och ger medarbetarna förutsättningar att trivas på sin arbetsplats. Arbetsmiljöarbetet följs upp och diskuteras i bibliotekets arbetsmiljögrupp och slutsatsen utifrån diskussioner i den gruppen är att vi bör utveckla detta arbete ytterligare och vidareutbildning inom detta område är inplanerade under 2016.

Bibliotekets omvärldsbevakning är strategisk och systematisk

Den åttonde strategin genererade målet ”Bibliotekets utvecklingsarbete bygger på god kännedom om relevanta tendenser i omvärlden”.

Arbetet mot målet förekommer på flera sätt i verksamheten varav åtgärder även beskrivs under strategi tre, nio och tio eftersom omvärldsbevakning vävs in per automatik i de utåtriktade aktiviteter biblioteket är involverade i. Det gäller då allt från internationellt konferensdeltagande och styrelsearbete till nationell samverkan och samarbete mellan biblioteket och dess uppdragsgivare och användare.

Internt delar vi med oss av våra omvärldsbevakningar på personalmöten, arbetsmöten och i en blogg på vårt intranät som kallas ”Omvärldsbloggen”. På biblioteket betraktar vi inte omvärldsbevakning som en isolerad arbetsuppgift utan snarare en integrerad del av allt utvecklings- och kvalitetsarbete. Exempelvis har biblioteket tillägnat sig kompetens kring svenskt kvalitetsindex (SIQ) för att utveckla tjänsternas systematik med kontinuerligt förbättringsarbete.

Biblioteket har under året tagit ytterligare steg mot att bli helt användarstyrt och därmed hållit djupintervjuer med forskare för att öka värdet i bibliotekets tjänster. Externt delar vi med oss genom att skriva dels för Stockholm University Press-blog (blog.stockholmuniversitypress.se) som framförallt fokuserar på open access-publicering men även till andra organisationers bloggar, webbplatser och publikationer.

Verksamheten på biblioteket anpassar sig snabbt efter förändrade förutsättningar och krav

Det första målet för bibliotekets nionde strategi är att ”Arbetssätt och arbetsflöden främjar verksamhetens behov”. Under 2015 har vi därför fortsatt det gradvisa skiftet av fokus från funktionsavdelningar som organisationsprincip till att tala om tjänster. Våra två övergripande tjänster kartlades i detalj under hösten. Ett arbete som leddes av våra två internt rekryterade processledare. Kartläggningen tydliggjorde hur olika aktiviteter och arbetsuppgifter hänger ihop i arbetsflöden som i de flesta fall skär över avdelningar genom hela biblioteket.

Vi beslutade också att all verksamhet ska planeras utifrån olika arbetsflöden istället för på avdelningsnivå. Det har också blivit tydligare hur bibliotekets olika tjänster i sin tur är kopplade till andra aktiviteter och arbetsuppgifter som utförs på andra avdelningar inom universitetets förvaltning. Processledarna fick i uppdrag att upphandla en konsult på området tjänstedesign för ett projekt under 2016. Under hösten fick ledningsgruppen delvis en ny sammansättning med två nyrekryterade chefer samt de två processledarna. Strukturen för ledningsgruppens samarbete ändrades samtidigt genom att dagliga morgonmöten infördes och att skillnad görs mellan taktiska och strategiska veckomöten. Förändringen föll väl ut i den meningen att ledningsgruppen får en naturlig punkt för avstämning dagligen. Det har i sin tur inneburit att praktiska frågor kan lösas snabbare och veckomötena kan fokusera på frågor som kräver mer tid, diskussion och reflektion.

Ledningen påbörjade parallellt en diskussion om hur biblioteket skulle få till mer flexibla arbetssätt i organisationen och kom fram till att en förutsättning är att fler beslut behöver kunna tas direkt av medarbetarna som arbetar i olika arbetsflöden. Om alla små beslut måste gå via chefen varje gång kommer vi aldrig att kunna leva upp till våra visionära ledord som bland annat handlar om snabbhet och korta beslutsvägar. Ledningsgruppen kom också fram till att nya arbetsformer med ökad delegering av ansvar förutsätter en övergång till coachande ledarskap från en mer traditionell och instruerade ledarstil. Gruppen började intressera sig för agila arbetsmetoder som traditionellt främst brukar förekomma inom området mjukvaruutveckling.

Det andra målet som blev resultat av den nionde strategin är att ”Personalen har rätt kompetens för sitt uppdrag”. Vår bedömning är att personalen i nuläget har rätt kompetens för bibliotekets uppdrag vilket beror på att vi ständigt utvärderar kompetensbehovet och rekryterar efter behov. I praktiken har det inneburit att vi vid flera tillfällen rekryterat ny typ av kompetens till verksamheten. Rekryteringen på IT-sidan har varit problematiskt eftersom biblioteket måste konkurrera om relevant kompetens med den privata sektorn som ofta erbjuder högre löner än vad universitet kan göra. Slutligen har vi avsatt en ansenlig del av budgeten för kompetensutveckling för att hålla oss uppdaterade om den snabba utveckling inom de områden som är relevanta för bibliotekets ständiga utvecklingsarbete.

Verksamheten på biblioteket kommuniceras kontinuerligt med universitetet

Målet för bibliotekets tionde strategi är att ”Bibliotekets tjänster är kända och förankrade på universitetet”. Här har vi en bra bit kvar även om biblioteket har arbetat systematiskt på olika sätt för att nå ut bättre på flera sätt och områden.

Att kommunicera de tjänster som rör informationsförsörjning är enklare eftersom den innehåller tjänster och service som användarna i regel förväntar sig. Åtminstone att vi tillgängliggör böcker, tidskrifter och databaser. En större utmaning är att är att nå ut med tjänster biblioteket tillhandahåller när det gäller vägledning i att söka och hitta, referenshantering och annan vägledning med fokus på att underlätta och förenkla hanteringen av de resurser vi tillhandahåller. Det är fortfarande relativt okänt att biblioteket kan ge rådgivning när det gäller forskningsutvärdering, upphovsrätt och open access-publicering. Samma sak gäller det publiceringsstöd som ges genom Stockholm University Press. Avhandlingsstödet har biblioteket däremot nått ut med.

För att nå målet har biblioteket arbetat på flera sätt. Under 2015 har vi tagit flera steg mot en mer tjänsteorienterad organisation. Perspektivskiftet från organisation till tjänster gör det enklare att kommunicera tydliga budskap till våra användare. En annan åtgärd har varit att flytta över informationen på bibliotekets webb till samma system som resten av universitetet använder: Polopoly. Även om resultatet inte blivit synligt förrän under 2016 skedde huvuddelen av arbetet under 2015. I samband med överföringen passade biblioteket på att skala ner informationsmängden samt förändra strukturen för hur informationen presenteras. Huvudsyftet med förändringen har varit att möjliggöra för institutionernas webbansvariga samt Sektionen för kommunikation att dels ta del av bibliotekets nyhetsflöde, dels kunna pusha ut den på webbsidor där och när det är relevant (exempelvis på medarbetarbetarwebben i form av medarbetarnotiser eller artiklar i Universitetsnytt eller på institutionernas webbsidor). Den underliggande idén har varit att bibliotekets tjänster och information ska vara synlig och tillgänglig där användarna befinner sig. Tilläggas kan också att arbetet med webben har förändrats internt på så sätt att arbetet har distribuerats på webbredaktörer ute på varje avdelning. Det innebär att fler medarbetare på biblioteket bidrar med att publicera nyheter.

En naturlig kanal för dialog är alla de situationer bibliotekets medarbetare möter användare, vilket sker dagligen via olika kontaktvägar som telefon, chatt, mail, FAQ-sidor och fysiska möten i bibliotekets lokaler . Dialogen sker även via användarnas beställningsförslag samt när våra bibliotekarier är ute på institutioner och ger vägledning i konsten att hitta de en söker (37 institutioner under 2015) och vid andra möten med institutionerna.

Vidare strävar biblioteket efter att genomföra all utveckling i dialog med våra användare. I verksamhetsberättelsens inledning nämns biblioteksstyrelsen som är den viktigaste arenan för biblioteket när det gäller att ventilera, diskutera samt besluta bibliotekets strategier och övergripande inriktning för verksamheten. Som komplement till biblioteksstyrelsen har bibliotekets överbibliotekarie medverkat i tre prefektmöten under året. Vid exempelvis Stockholm University Press förlagskommitté diskuteras och beslutas principiella frågor kring förlagets utformning och direkt återkoppling på tjänsterna som erbjuds via förlaget får vi i vårt samarbete med etablerade redaktionsråd. Förvaltningschefsmötet är ett annat forum där möjligheten för att initiera dialog och samarbete mellan förvaltningens olika avdelningar ges. Kommunikatörnätverket är ytterligare en väg vi använder. Dels deltar bibliotekets kommunikatörer i olika aktiviteter som kommunikationssektionen arrangerar, dels har nätverket bjudits in till biblioteket vid ett par tillfällen.

Bibliotekstyrelsen

Stockholms universitetsbibliotek är en avdelning inom universitetsförvaltningen. Biblioteket leds av en styrelse tillsammans med överbibliotekarien.

Biblioteksstyrelsens uppdrag

- Övergripande ansvar för verksamheten vid Stockholms universitetsbibliotek.
- Besluta i frågor gällande biblioteksverksamhetens mål och inriktning.
- Årligen lämna in underlag för budget och verksamhetsplan till förvaltningschefen.
- Årligen lämna in en verksamhetsberättelse för biblioteket till förvaltningschefen.
- Yttra sig vid tillsättning av överbibliotekarie.

Ledamöter

Styrelseordförande: Agneta Bladh

Fakultetsrepresentanter

Humanistiska fakulteten: Elisabeth Wåghäll Nivre, prodekanus

Juridiska fakulteten: Jessika van der Sluijs, prodekanus

Naturvetenskapliga fakulteten: Ylva Engström, prodekanus; Sven Mannervik, prefekt, Fysikum

Samhällsvetenskapliga fakulteten: Gunnel Forsberg, prodekanus

Representant för Kungliga Vetenskapsakademien

Karl Grandin, professor, civ.ing.

Studentrepresentant

Erik Blohmé

Doktorandombud

Fredrik Charpentier Ljungqvist

Representanter för bibliotekets personalorganisationer:

SACO: Andreas Hedström Mace, ordinarie; Eva Jansson, suppleant

ST: Alejandra Pizarro, ordinarie; Peter Erell, suppleant

Huvudföredragande:

Wilhelm Widmark, överbibliotekarie

Biblioteksstyrelsen sammanträde fem gånger under 2015. Protokoll och bilagor finns utlagda på bibliotekets webbplats: su.se/biblioteket/om-oss/organisation/biblioteksstyrelsen#Sammansättning av biblioteksstyrelse

Kommentarer till bokslutet 2015-12-31

Årets alla tre prognoser pekade mot ett minusresultat på ca 3 000 tkr för biblioteket. Det faktiska utfallet för 2015 blev – 2 079 tkr. Bibliotekets myndighetskapital var vid utgången av 2014 10 832 tkr och kommer i och med årets resultat att minska till 8 753 tkr.

Utfallet för personalkostnader blev +4 068 tkr. Fördröjningar i rekryteringar, ej tidigare kända tjänstledigheter och pensionsavgångar samt några längre sjukskrivningar har minskat bibliotekets personalkostnader i jämförelse med budgeten. Den bokförda förändringen av semesterlöneskulden gav ett positivt resultat på 123 tkr. Vid årets slut hade tre av dom fem nya tjänsterna blivit tillsatta och därmed förs två vakanser över till 2016.

I slutet på 2015 skrevs avtalet med tjänstedesignföretaget Transformator under och arbetet med att utforma våra tjänster till att motsvara det som efterfrågas av våra användare startar i början på 2016. Bibliotekets resultat gällande övriga driftskostnader blev +238 kr. Alla ändringar som gjordes i lokalerna efter ombyggnationen bekostades av biblioteket. Slutnotan för dessa blev 708 tkr.

Kostnader för bibliotekssystemet Voyager blev på grund av hög dollarkurs ca 380 tkr dyrare än beräknat. Kostnader för kontorsmaterial, kostnader för bevakning samt kostnader för inköp av vaktmästartjänster blev ca 670 tkr högre än budgeterat.

Avtalet med SU-butiken gällande vaktmästartjänster gjordes om från och med november och gäller bara för en person framöver. Anledningen till ökade bevakningskostnader är ombyggnationen av biblioteket. Budgeten för år 2016 har därmed höjds ytterligare för att täcka kostnadsökningen.

Det finns flera kostnadsposter som visar plusresultat gällande övriga driftskostnader. Dit hör bland annat utvecklings- och kompetenskostnader ca +700 tkr sammanlagt, porto- och kopieringskostnader samt övriga lokalkostnader ca +700 tkr. Gällande portokostnader är trenden tydlig, det skickas färre brev år för år. Kopieringskostnaderna och kostnaderna för papper har blivit ca 50 % lägre efter att biblioteket gått med på universitetets printomattjänst. Att utvecklingskostnader blivit lägre än budgeten beror främst på tidsfördröjningar. Lanseringen av Koha, det nya biblioteksdatasystem, har flyttats till juni 2016.

Mediakostnader blev 4 519 tkr högre än budgeten. En av anledningarna är fakturan på ca 2 000 tkr från Springer som blev kostnadsfört 2015 i stället för 2014. Till årsbokslutet 2015 såg ekonomiavdelningen till att inga leverantörsfakturor som hörde till år 2016 ”släpptes” in i fakturaportalen. Detta för att minimera riskerna för felbokföringar mellan åren.

Valutaförändringar framförallt gällande dollar och pund har inneburit stora kostnadsökningar för förvärvet. Amerikanska dollarn har blivit ca 25 % dyrare och engelska pundet ca 17 % dyrare under 2015. Den största delen av medieinköp sker i början på varje år och i med att både dollar och pundet varit dyrast under de fyra första månaderna under 2015 har kostnadsökningarna varit kännbara för biblioteket.

Avskrivningskostnader blev 1 866 tkr högre än budgeten. Detta är helt enligt den tidigare gjorda planen gällande finansieringen av inventarierna till det ombyggda biblioteket.

Resultatet gällande intäkter blev ±0. Avtalet med Högskolegruppen gällande driften av deras Voyagerservrar sades upp till halvårsskiftet vilket har inneburit ett intäktsbortfall på ca 200 tkr.

Förseningsavgifter fortsätter att ge mer intäkter än planerat. Årets intäkter blev ca 200 tkr högre än budgeten.

Samarbeten 2015

Samarbeten har alltid präglat Stockholms universitetsbibliotek. Stockholms universitetsbibliotek har nationella och internationella samarbetspartners och nätverk till gagn för både forskning och utbildning.

DiVA (Digitala vetenskapliga arkivet)

Biblioteket bidrar med uppbyggnaden av DiVA som är Stockholms universitets publikationsdatabas och ett samarbete mellan 40 lärosäten och forskningsinstitutioner i Sverige. Biblioteket bidrar både praktiskt i uppbyggnaden av databasen och strategiskt kring DiVAs långsiktiga utveckling.

LIBRIS

Biblioteket bidrar med uppbyggnaden av innehållet i webbsöket LIBRIS som är Sveriges nationella bibliotekskatalog för sök av litteratur, tidskrifter och liknande.

Koha

Koha är ett fritt och öppet bibliotekssystem, baserat på öppen källkod. Biblioteket driver ett projekt för att implementera Koha som cirkulationssystem, och arbetar tillsammans med bibliotek och leverantörer inom Kohas gemenskap – exempelvis Göteborgs universitetsbibliotek, Luleå tekniska universitet och Kultur i Halland – Regionbiblioteket.

EDS Nordisk Användargrupp – Lunds Universitet

Biblioteket är styrelsemedlem i EDS Nordiska användargrupp. Användargruppen är en ideell förening med uppgift att utbyta erfarenheter och påverka utvecklingen av det upphandlade söksystemet EBSCO Discovery System

CERL (Consortium of European Research Libraries)

Biblioteket är medlem i CERL. Konsortiets syfte är att dela resurser och expertis mellan forskningsbibliotek i syfte att förbättra tillgång till, samt bevarande det tryckta europeiska kulturarvet.

Linnaeus Link

Genom en deposition från Kungl. Vetenskapsakademiens finns på Stockholms universitetsbibliotek en betydande samling Linnérelaterad litteratur. 2014-03-28 ingick Stockholms universitetsbibliotek (genom Wilhelm Widmark) avtal med Linnaeus Link Project i syfte att göra SUB:s äldre Linnélitteratur tillgänglig genom Linnaeus Link Union Catalogue, en internationell webbaserad samkatalog baserad på Linnélitteraturens Soulsby-nummer. Idag har SUB det femte största antalet poster av medverkande institutioner i Linnaeus Link Project.

SweSCom (Swedish Scholarly Communication Network)

Ett nätverk inom vetenskaplig kommunikation där vi arbetar med utbyte av strategi och praktik kring publicering av forskning.

Umeå universitet

Samarbete med ledningsgruppen för Umeå universitetsbibliotek för att utbyta erfarenheter.

Nordic Academic Libraries

Universitetsbiblioteken i Helsingfors, Stockholm, Oslo och Köpenhamn träffas en gång per år för att utbyta erfarenheter.

Kammarkollegiet förstudier

- Förstudie – Litteratur tryckta böcker och e-böcker
- Förstudie – Prenumerationstjänster

LIBER

LIBER är Europas största nätverk för forskningsbibliotek och har över 400 medlemmar. Wilhelm Widmark (överbibliotekarie) sitter i styrelsen och är ordförande i Communications and Advocacy Committé. Birgitta Hellmark Lindgren (kommunikationschef) sekreterare och kommittén har också en arbetsgrupp inom copyright som Jonas Holm (jurist) är ordförande i.

Kungliga biblioteket

Wilhelm Widmark är medlem i Kungliga bibliotekets forum för samverkan. År 2016 ingår biblioteket i programkommittén för Mötesplats Open Access (MOA). Biblioteket har också medlemmar i BIBSAM och Swepubanalysgruppen. Under våren 2016 deltar vi också i Kungliga bibliotekets pilotstudie för en öppen APC-databas. Syftet är att identifiera problem och konkret testa olika lösningar, samt undersöka vilka resurser som kan komma att krävas för att etablera en nationell öppen APC-databas.

Svensk biblioteksförening

Svensk biblioteksförening är en ideell förening med uppgift att verka för ett nationellt bibliotekssystem och har både bibliotek och enskilda personer som medlemmar. Stockholms universitetsbibliotek är institutionell medlem och Anders Söderbäck från biblioteket sitter med i styrelsen. Biblioteket har vidare samarbetat kring seminarier på Bok och biblioteksmässan i Göteborg 2013 - 2016.

SUHF (Sveriges universitets och högskolors förbund)

Vi är medlemmar i Forum för bibliotekschefer där vi samarbetar kring gemensamma frågor för forskningsbibliotek.

Library advisory boards

Flera av våra anställda är medlemmar i olika rådgivningsnämnder hos andra förlag, universitet och bibliotek. Här avhandlar vi olika strategiska förlags- och biblioteksfrågor om exempelvis e-boksmodeller samt open access och liknande frågor.

Vi har medlemmar i följande rådgivningsnämnder:

- SAGE
- IOP
- Cambridge advisory board
- Brill
- OUP
- De Gruyter LAB

Presentationer 2015

Här hittar du de olika presentationer som biblioteket har gjort på konferenser, seminarier och liknande under 2015.

FEBRUARI

Working Group on Copyright

Presentation av EU:s upphovsrättsliga arbete för LIBER:s styrelse, Helsingfors, Finland, av Jonas Holm – 2015-02-19

MARS

Peer Reviewed Books?! You Must be Out of Your Mind!

Presentation på Library Publishing Forum av Sofie Wennström, Thomas Neidenmark och Brian Hole - 2015-03-30

APRIL

Working Group on Copyright

Presentation av upphovsrättsområdet och EU-reformer för Forum för Nordiska universitetsbibliotekschefer, Stockholm, av Jonas Holm - 2015-04-10

MAJ

Viola – bibliotekslogistik med smarttelefon

Poster på Biblioteksdagarna av Lena Floser - 2015-05-06

Bibliotek och europeisk upphovsrättsreform

Presentation för CENL, Europeiska nationalbibliotekariers årliga konferens. Bern, Schweiz, av Jonas Holm - 2015-05-21

JUNI

Copyright issues in Text and Data Mining

Presentation vid årliga Open Access konferensen OAI9, Geneve, Schweiz, av Jonas Holm - 2015-06-18

A Library Infrastructure for the Practices of Scholarly Communication

Presentation på Liber 44th Annual Conference av Sofie Wennström - 2015-06-25

SEPTEMBER

Libraries and European Copyright reform

Presentation på konferensen Central Banking Seminar for knowledge specialists, Cambridge, Storbritannien, av Jonas Holm - 2015-09-10

Peer reviewed research without borders

Poster på COASP 2015 av Christina Lenz - 2015-09-15

NOVEMBER

EUs upphovsrättsreform, bibliotek och Open Access

Presentation för Biblioteksföreningens upphovsrättsliga expertnätverk, Göteborg av Jonas Holm-2015-11-25

User-driven scholarly communications

Presentation på Munin Conference on Scholarly Publishing av Sofie Wennström - 2015-11-30